

I.

Granvilio užuovėja

Dioras yra tas apskrus mūsų amžiaus genijus magišku vardu, kuriame susilieja Dievas ir auksas [dieu et or].

– Jeanas Cocteau

Vasarai pamažu užleidžiant vietą rugsėjui, vienas po kito stalai ir kėdės dingo iš kazino terasos, viešbučio langus uždengė langinės, o Granvilio kurorto sezono atėjo į pabaigą. Kitus devynis mėnesius operetės linksmynes bei šokių salių muziką pakėtė santūresnės ir tykios angliskų sekmadieniu popietės. Vietos gyventojai savaitgaliais vėl pradėjo vaikštinėti Pla Guse gatve, iš vienos pusės réminama jūros, iš kitos – uolų. Gerieji Granvilio miestiečiai su į parankes įsikibusiomis žmonomis praeidami vieni kitiems kilnojo savo užriestakraštes skrybėles. Aukštai nuo uolų viršunių galėjai išvysti į kairę ir į dešinę besidriekiantį seną uostamiestį, tarp medžių šmėžuojančias privačias vilas, tarsi baikščius siluetus, plevenančius skersai Eugène'o Boudino drobę, pažliugusiam Pissaro danguje išnykstančius stiebus ar ūkanotus vietinio menininko Leono Carre jūros peizažus... Miestą ir vėl užvaldė tapytojai bei atsiskyrėliai svajokliai.

Jokio kito metų laiko mažasis Christianas Dioras nemėgo taip, kaip posezoninės ramybės. 1907-aisiais jo tėvai persikėlė į erdvius namus ant uolos krašto, nuo kurio prieš akis plytėjo beribė jūra. Skurdi augalija dar labiau pabrėžė negyvenamos salos įvaizdį, todėl madam Dior netruko namų apjuosti sodu. Eilė paskubomis pasodintų pušų tapo pirmają mažo berniuko slaptavietę. Sédédamas tarp jaunų sodinukų jis mėgo įsivaizduoti atsidūrės vešliame laukiniame miške. Mažoji tankmė, augusi drauge su juo, visuomet išliko jo asmeniniu prieglobščiu.

Audringais vakarais užslinkus sutemoms jis ištisas valandas pro skalbyklos langą spoksodavo į virš nykstančio horizonto besikaupiančius debesis, kol kambarinės siuvo žibalinių lempų šviesoje. Istorijos apie šmékla, kurias jos pasakodavo, vyresniajam jo broliui Raymondui kėlė juoką, tačiau Christianui nuo jų pašiurpdavo oda. Kaip ir nuo žaidimų kambaryste stovinčios spinotos. Retkarčiais Raymondas įstumdavo broli į jos tamsą ir visaip jį gąsdindavo, tačiau skalbykla buvo mėgstamiausias Christiano kambarys. Užliūliuotas moteriškų balsų niūniuojamų populiarų baladžių ir lopšinių, jis pamiršdavo į pūkinę ramybę grimztantį nerimą, stebėdamas žibintų šviesoje šokančius šešelius. Už lango tristiebis laivas signalizavo apie grįžimą į uostą, iš dangaus krito švelni Normandijos dulksna, aidėjo laidotuvių varpai... Namuo-se nakties garsus užgožė tolis ir temstantis dangus.

Per kiekvienas Kalėdas šeima vykdavo į Paryžių aplankytį senelių. Vaikai su jūrininkų kepuraitėmis sédėdavo ant ilgų li-muzino sėdynių, apsuptyti nežmoniško dydžio galvos apdangalais su plunksnomis ir nuo dulkių saugančiais vualiais apsitaisiusiu-damų. Tėvai, močiutė, guvernantė, kambarinė ir mechanikas taip pat susisprausdavo vidun, nė nesvajodami apie patogią ke-

lionę, o kalnas daiktų stūksodavo ant stogo. Tačiau kelionei pasaibaigus, po visų gedimų ir sprogesių padangą jie atsidurdavo spindinčiamė, magiškame Paryžiuje – šviesos mieste. Tai buvo pasakiškas elektros energijos, kino, Konkord aikštės ir *Châtelet* teatro pasaulis, kuriame galėjai išvysti Juleso Verne'o nuotykius, garsiajam Michelui Strogoffui keliaujant aplink pasaulį per aštuoniasdešimt dienų, arba mirtinai išsigąsti išvydės tikroviškai atrodančius Liuciferio ragus spektaklyje „Velnio piliulės“.

Šis pasaulis buvo šimtus kartų stebuklingesnis už Christiano pasakų knygas. Namuose Granvilyje jis įnikdavo į Charleso Perraulto pasakas arba „Dvidešimt tūkstančių lygų po vandeniu“, įsivaizduodamas didžių povandeninio laivo „Nautilus“ denį – jam jis simbolizavo didingumo viršūnę – ir kapitono Nemo guolį, kuriame šméklos šokdavo ant vamzdžių ir lentų. Lygiai tokios pat įspūdingos jam atrodė Granvilio namų koridorius ir laiptinę puošiančios japoniškos širmos ir bambukinės pertvaros. Jis užsiropšdavo ant kėdės, kad galėtų iš arčiau jas apžiūrėti, ištisas valandas pirštais vedžiodamas išsiuvinėtus nutaptyto paukščio sparnus, čiupinėdamas širmos karoliukus ir tiesdamas rankas pagauti drugelį. Ne kartą jis buvo nupuolęs ant grindų, vienai iš kėdžių odiniu paviršiumi per daug pakrypus. Jis buvo Aladinės stebuklingoje oloje, kurioje pažvelgės į bet kurį kampelį atrasdavo naują lobį. Ji žavėjo ir svetainėje stovinčios stiklinės indaujos: porcelianinės hercogienės glaudėsi prie rokoko stiliaus pagodų bei plunksninių vėduoklių, piemenukai ir piemenaitės glėbesčiavosi ant kinų porceliano saldainių dėžučių dangtelii, šen bei ten švytėjo ryškiaspalviai Murano stiklo gabalėliai. Vis dėlto gražiausios jam atrodė židinį puošiančios milžiniškos kortaderijų plunksnos bei gėlės iš satino. Kas vakarą gulėdamas lovoje ir spoksodamas į spalvoto

stiklo naktinį žibintą, virš galvos kabantį nuo skulptūrėlėmis dekoruotų lubų, prieš savo akis jis regėdavo tą paslaptingų objekto kratinį šokant tol, kol pamažu nugrimzdavo į sapnus.

Tačiau niekas taip nesužadindavo Christiano vaizduotės kaip karnavalas. Ištaigingų kostiumų parado metu švenčiamos paškininės dienos prieš gavėnią buvo nuo seno gerbiamą Granvilio tradicija, su kuria vietiniai vaikai buvo supažindinami dar visai maži. Christianas karnavale pirmą kartą dalyvavo sulaukęs trejų. Apvilktais jūrininko kostiumu su balta keputaite ir skarele, įsiki-bęs Raymondui į ranką jis žygiavo greta kitų, tai progai tinkamai išpustytų vaikų iš garbingų šeimų. Kokia šventė! Kur bepažvelgsi, mirgėjo gėlės, spalvos ir dekoracijos, o pro šalį važiuojant karnavalo karaliui, jiems net akys ant kaktos iššokdavo. Kuo jis bus apsivilkęs šiaisiai metais? Galbūt jo egzotiškaja karališkaja didenybe Abd al Azizu VIII? O gal žvejų globėju, krantų karaliumi ir pingvinų princu? Kodėl gi ne stalo dievu, blynų ir pyragų baronu?

Mažasis Christianas ištisas valandas stebėdavo pro šalį slenkančią procesiją. Pirmieji žygiavo miestelio trimitininkai, fanfaromis rodydami kelią Bibi-Tapinams, trisdešimt antrojo pulko veteranams. Šiuos sekė gigantiškos, groteskiškos figūros, dar žinomas „ilgų dienų be galio“ pavadinimu, o po ju, tarsi siekiant išryškinti kontrastą, žygiavo ne ką mažiau komiški liliputai su savo ryškiomis spalvomis ir begėdiškais gestais. Dioro vaikystės piešiniuose šių pasakiškų padarų – milžiniškos saulės spinduliuose žérinčių markizių, smaragdinėmis apyrankėmis pasidabiniusių dramblių varovų, išdidžiai žingsniuojančių greta šių Baltų milžinų, buvo gausu. Keturias bemiegės dienas ir naktis nepamirštama procesija žygiavo pro gėlėmis išpuoštas arkas, lydima valso bei polkos melodijų ir fejerverkų.

Granvilio karnavalo tradicijos šaknys siekia senus laikus, kai taip buvo pagerbiami į Niufaundlandą išplaukiantys laivai. Iki amžiaus pradžios šis išdidžiai ant aukštų uolų išsidėstęs miestelis, nuo kurio kratų matyti Lamanšo sąsiauris, garsėjo menkių žvejyba ir laivų statyba (nusileisdamas tik savo kaimynui ir konkurentui San Malui). Kelionės į Niufaundlandą paprastai prasidėdavo per Užgavėnes, tačiau prieš pakeldami inkarus ir išplaukdami sudužusių laivų, ligų ir šalčio link jūreiviai nenuildami linksmindavosi karnavale. Nors kelionės jūra amžiaus pradžioje pamažu atėjo į pabaigą, karnavalo tradicija išliko. Jam neprilygo niekas, net ir nuožmios Granvilio bei gretimojo Kankalio žvejinių valčių lenktynės, rengiamos įlankoje tarp San Mišelio vienuolyno kalvos ir Šozė salų. Visuotinės Granvilio gyventojų linksmybės, pradėtos karnavalo metu, galiausiai užsitemdavo visą vasarą ir džiugindavo šiek tiek kitokią auditoriją. Pradėjus plėsti gelezinkelių tinklą, o atostogoms prie jūros vis populiarėjant, grožio epochos Granvilis pamažu nusikratė ramaus uostamiesčio reputacijos ir tapo madingu kurortu.

Tai buvo buržuazijos aukso amžius. Jie statydino naujus pastatus, prasimanė naujų pramogų ir nevaržydami savęs jose paskėsdavo. 1911-aisiais pirmajį kazino pakeitė prabangesnė ištaiga. Anglų tranšeja, paplūdimio link vedusi alėja, buvo išplatinta didžiulės apimties darbų metu, kai buvo pašalintas masyvus uolos gabalas. Šiuos su turizmo pramone susijusius miesto patobulinimus atliko *Société Hôtelière de Normandie*¹, kurią finansavo amerikiečių multimilionierių Gouldų šeima, anuomet aktyviai dalyvavusi Prancūzijos visuomeniniame gyvenime. Naujasis jų viešbutis „Hôtel Normandie“ padarė galą „Granville Palace“ ir

¹ Normandijos viešbučių asociacija, pranc. – vert. past.